

3.2 Glavni uzroci i posljedice zlostavljanja u obrazovnom okruženju

“Osoba je zlostavljana kada je izložena, opetovano i tijekom vremena, negativnim radnjama od strane jedne ili više drugih osoba, a on ili ona ima poteškoća u samoobrani.”

(Olweus, D.)

Vršnjačko nasilje se događa među učenicima jer su obično nasilnici pojedinci koji nemaju socijalne vještine, imaju nisko samopoštovanje, nedostatke u obradi informacija te probleme prilagodbe. Olweus je opisao 'agresivni obrazac osobnosti' nasilnika kao pokretačku snagu iza njihovog zlobnog ponašanja. Vršnjačko i elektroničko nasilje su oblici agresivnog ponašanja, posebice onih koji se javljaju u obrazovnim ustanovama i na prostoru na mreži gdje učenici mogu imati slobodan pristup. To je nasilno ponašanje koje može imati ozbiljne dugoročne fizičke i emocionalne posljedice za učenike. Vršnjačko nasilje ima mnogo oblika, a to je zbog složenosti alata kojima učenici danas imaju pristup.

Vrste vršnjačkog nasilja:

- Verbalno zlostavljanje: zadirkivanje, vrijeđanje, neprikladni seksualni komentari, ruganje i prijetnje s ciljem nanošenja štete.
- Društveno zlostavljanje: širenje glasina, manipuliranje prijateljstvima, isključivanje nekoga iz grupe i sramoćenje nekoga u javnosti.
- Fizičko zlostavljanje: udaranje, šutiranje, guranje i oštećivanje ili krađa nečijih stvari.
- Elektroničko nasilje: korištenje tehnologije za prijetnje, sramoćenje ili uznemiravanje nekoga.
- Zastrašivanje: korištenje fizičke veličine ili snage za zastrašivanje nekoga.
- Diskriminacija: zlostavljanje nekoga zbog njegove rase, etničke pripadnosti, spola, seksualne orijentacije ili sposobnosti.

Čimbenici koji mogu dovesti do zlostavljanja uključuju razlike u izgledu, društveni status, rasu, seksualnu orijentaciju, okolinske čimbenike, nisko samopoštovanje, nedostatak suosjećanja i empatije. Za borbu protiv vršnjačkog nasilja potrebno je odgovarajuće vodstvo u školama. Zlostavljanje na temelju seksualne orijentacije, koje se posljednjih godina povećalo zbog razgovora o LGBT-u, ekonomskog statusa i pritiska vršnjaka, također može pridonijeti zlostavljanju, jer nasilnici mogu žudjeti za pažnjom i željom da ih se pred drugim učenicima doživi kao hrabre i samouvjerene.

Elektroničko nasilje je oblik zlostavljanja koji može imati različite oblike, kao što je slanje kompromitirajućih tekstualnih poruka, razgovora ili komentara, širenje glasina putem objava na mreži ili isključivanje nekoga iz grupa na mreži. Karakterizira ga potencijalna anonimnost, lažno predstavljanje i osjećaj žrtve da može biti zlostavljana bilo gdje i bilo kada. Zbog digitalne tehnologije obrazovnim će sustavima možda biti teže uhvatiti se u koštac s elektroničkim nasiljem.

Nasilnici su često niskog samopoštovanja. Ovo je glavni čimbenik u procesu nastajanja nasilnikom, jer tretiranje drugog učenika kao žrtve, učinit će da se osjeća moćnijim i dominantnim.

Pritisak vršnjaka i želja da se uklope mogu biti dobar čimbenik u procesu zlostavljanja jer neki učenici zlostavljaju kako bi zadržali svoju popularnost, dok se drugi ponašaju nasilno ili prijeteće kako bi se uklopili. Ti učenici ne moraju nužno biti agresivni, ali pritisak kako bi se uklopili i zadovoljili popularne učenike, mogli bi utjecati na njih da zlostavljaju druge. Imati prijatelje koji su nasilnici faktor je rizika, ali ne i jamstvo da će postati agresivni. Prijateljstvo s nasilnikom može povećati popularnost učenika koji će vjerojatno usvojiti slične načine razmišljanja i djelovanja. Učenici koji su sramežljivi i anksiozni imaju veću vjerojatnost da budu žrtve ako imaju prijatelje koji su fizički slabi i/ili ih drugi vršnjaci ne vole. Učenici koji su bili žrtve nasilja skloni su druženju s drugim učenicima - žrtvama. Zlostavljanje ima negativne zdravstvene posljedice i za zlostavljače i za žrtve, a može imati negativan utjecaj i na promatrače.

Na čimbenike vršnjačkog nasilja može utjecati nekoliko elemenata. Učenici za koje se smatra da su "drugačiji" od ostalih imaju veći rizik od zlostavljanja. Ključni čimbenici navedeni su u nastavku:

- Biti drugačiji od ostatka grupe
- Posjedovanje fizičke karakteristike koja se smatra "nenormalnom"
- Biti drugačije vjere ili političkih stavova
- Imati drugačiji stil odijevanja
- Biti percipiran kao slabiji od ostatka grupe
- Imati teškoću u razvoju
- Imati previše kilograma
- Biti nova osoba u grupi
- Biti intelektualno napredan
- Biti društveno različit ili sramežljiv
- Imati drugačiju seksualnu orijentaciju ili rodni identitet

- Biti drugačije boje kože ili etničke pripadnosti

Vršnjačko nasilje pogađa i djevojčice i dječake, ali na različite načine. Prema studiji koju je 2018. godine proveo UNESCO, dječaci će vjerojatnije biti žrtve fizičkog nasilja, dok se od djevojčica više očekuje da će se suočiti s psihičkim nasiljem, zajedno sa seksualnim nasiljem.

Ulazeći u daljnje detalje čimbenika koji započinju epizode zlostavljanja:

- Učenici koji se ne pridržavaju društvenih pravila izloženi su riziku od zlostavljanja. To uključuje učenike koji su dio LGBT zajednice i one učenike koji ruše društvena pravila stereotipa: muškosti i ženstvenosti.
- Fizički izgled ostaje jedan od glavnih uzroka za zlostavljanje među učenicima: to se odnosi na rasu, boju kože, stil, nacionalnost i vjeru. Otprilike jedan od četiri učenika u Europi koji su bili izloženi zlostavljanju navodi da je to bilo na temelju njihovog fizičkog izgleda.
- Socioekonomski status: ekonomski i socijalni status učenika važan je čimbenik u procesu zlostavljanja.

Zlostavljanje može imati širok raspon negativnih posljedica za učenike, kako kratkoročne tako i dugoročne. Kratkoročno gledano, učenici koji su zlostavljani mogu doživjeti fizičke ozljede, socijalne i emocionalne nevolje i obrazovne poteškoće. Možda se previše boje ići u školu, imaju problema sa spavanjem ili pate od smanjenog samopoštovanja. Dugoročno gledano, vjerojatnije je da će doživjeti depresiju, tjeskobu i druge probleme mentalnog zdravlja, kao i probleme s fizičkim zdravljem. Zlostavljanje također može dovesti do povećanog rizika od zlouporabe supstanci i poteškoća u uspostavljanju odnosa s vršnjacima i odraslima. Ovisno o težini zlostavljanja, pravne posljedice mogu uključivati suspenziju, izbacivanje ili kaznene prijave. Zlostavljanje može imati psihološke posljedice, kao što su tjeskoba, depresija, nisko samopoštovanje i poteškoće u sklapanju i održavanju prijateljstava.

Obrazovne posljedice zlostavljanja mogu biti širokog spektra i dugotrajne. Zlostavljani učenici mogu imati poteškoća s usredotočavanjem na školske obaveze, što rezultira nižim ocjenama i rezultatima provjera. To također može dovesti do smanjenog pohađanja nastave pa i potpunog napuštanja škole. Očekuje se da će učenici koji su često izloženi zlostavljanju imati niže ocjene u školama nego učenici koji nisu izloženi zlostavljanju.

Zlostavljanje može ozbiljno utjecati na mentalno zdravlje i dobrobit učenika. Zlostavljanje je povezano s višim mjerama osjećaja usamljenosti i suicidalnosti, dok učenici koji su često izloženi zlostavljanju imaju dvostruko veću vjerojatnost da će imati samoubilačkih misli, stvarajući ozbiljne posljedice za mentalno zdravlje. Žrtve zlostavljanja mogu doživjeti osjećaje tuge, depresije, tjeskobe i niskog samopoštovanja. Dugoročni problemi mentalnog zdravlja mogu uključivati

posttraumatski stresni poremećaj, samoubilačke misli i veći rizik od razvoja poremećaja mentalnog zdravlja, poput depresije ili anksioznosti. Zlostavljanje također može utjecati na sposobnost pojedinca da bude dobar u školi ili na poslu, a može čak dovesti i do fizičkih zdravstvenih problema kao što su glavobolje, želučane tegobe i poremećaji spavanja. Aktivno zlostavljanje također ima značajan utjecaj na život pojedinca, pri čemu je zlostavljanje snažan i specifičan čimbenik rizika za simptome depresije. Žrtve nasilnika i nasilnici imali su značajno veći rizik za različite probleme kasnije u životu kao što su: anksiozni poremećaji, posttraumatski stresni poremećaj, depresija, problemi u uspostavljanju odnosa povjerenja i pokušaji samoubojstva.

Kako se europske škole mogu nositi s nasiljem?

- Stvoriti sigurno i podržavajuće okruženje: Škole bi trebale stvoriti atmosferu koja podržava otvoreni dijalog i potiče pojedince da istupe i govore o bilo kakvom zlostavljanju koje su doživjeli. Škole bi također trebale pružiti podršku učenicima koji su bili zlostavljani, poput savjetovanja i mentorstva.
- Provoditi politiku nulte tolerancije na nasilje: Škole bi trebale imati jasnu politiku koja ocrtava posljedice za zlostavljanje i jasno stavlja do znanja da se zlostavljanje neće tolerirati.
- Educirati učenike i školsko osoblje: Škole bi trebale osigurati edukaciju o učincima zlostavljanja i kako ga spriječiti. To bi trebalo uključivati obuku o tome kako postupati u slučajevima zlostavljanja, kao i poučavanje učenika da paze na svoje vršnjake i prijave svako nasilje kojem su svjedoci.
- Potaknuti uplitanje promatrača: Škole bi trebale stvoriti kulturu u kojoj se učenici osjećaju ugodno istupiti ili uplesti ako svjedoče zlostavljanju. To bi moglo uključivati uvođenje programa vršnjačkog mentorstva za obuku učenika o tome kako istupiti ili pružanje pomoći i podrške učenicima koji se žele suprotstaviti zlostavljanju.
- Osigurati roditeljima i skrbnicima pomoć i podršku: Škole bi trebale osigurati da roditelji i skrbnici budu upoznati s izvorima pomoći koji su dostupni za podršku njihovoj djeci, kao i s načinom na koji mogu prijaviti sve slučajeve zlostavljanja.

Revision #1

Created 23 March 2023 10:04:42 by Antonija Lujanac

Updated 23 March 2023 10:05:11 by Antonija Lujanac